

Bernard Wiśniewski^{a*)}, Andrzej Czupryński^{a)}, Jan Ziobro^{b)}, Karol Kujawa^{a)}

^{a)} WSB University / Akademia WSB

^{b)} Jan Grodek State University in Sanok / Uczelnia Państwowa im. Jana Grodka w Sanoku

* Corresponding author / Autor korespondencyjny: bfwisniewski@o2.pl

Improvement Options and Directions for Crisis Management Exercises Organised by Local Governmental Administration on the Example of Podkarpackie Voivodship – Theoretical Assumptions

Możliwości i kierunki doskonalenia ćwiczeń z zakresu zarządzania kryzysowego organizowanych przez terenową administrację rządową na przykładzie województwa podkarpackiego – założenia teoretyczne

ABSTRACT

Purpose: The objective of the presented analysis is to offer theoretical assumptions for the research work of the team appointed for the purposes of the Voivodship Crisis Management Team exercises organised by the Voivode of Podkarpackie. The authors present the basis for developing the methodology of the project aiming at defining the options and methods for improving the exercises organised by local governmental administration.

Introduction: The analyses conducted by the above-mentioned team aimed at finding sources of knowledge and information related to the organisation of exercises by local governmental administration and determination of the practical usability of the related scientific theories. The works conducted involved such specific problems as: definition of the essentials of the organisation of crisis management practice activities by local governmental administration, identification of organisation improvement needs related to crisis management by local governmental administration and definition of the conditions and perspectives for the improvement of the organisation of the subject exercises. The adopted assumptions indicated that the options of improvement of the organisation of exercises by the local governmental administration of Podkarpackie Voivodship should be sought in the emerging new organisational solutions and access to the preparation and completion analytics and efficiency assessment tools.

Methodology: The authors focused on the review of the methodological assumptions of exercises and the applicable regulations and documents used in the public administration office serving the Voivode and local government bodies of Podkarpackie Voivodship.

Conclusions: The above-mentioned review confirmed the belief in the importance of exercises for the crisis operations improvement process. It is crucial for the preparation of the local communities for emergencies. Above all, it enables the practical application of crisis management plans, which enables identifying deficiencies and areas to improve. Those operations may be improved by preparing a scientific approach to the organisation and assessment of exercises and selection of appropriate legal and scientific bases. The next stage in the works of the authors team will consist in the analysis of local exercises and drawing comprehensive conclusions.

Keywords: security, defence, crisis management, exercises, research, administration

Type of article: short scientific report

Received: 10.12.2024; Reviewed: 23.12.2024; Accepted: 31.12.2024;

Authors' ORCID IDs: B. Wiśniewski – 0000-0002-0011-7271; A. Czupryński – 0000-0002-0519-4989; J. Ziobro – 0000-0002-7520-4265; K. Kujawa – 0000-0003-3035-0151;

Percentage contribution: B. Wiśniewski – 25%; A. Czupryński – 25%; J. Ziobro – 25%; K. Kujawa – 25%;

Please cite as: SFT Vol. 64 Issue 2, 2024, pp. 128–135, <https://doi.org/10.12845/sft.64.2.2024.8>;

This is an open access article under the CC BY-SA 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>).

ABSTRAKT

Cel: Celem prezentowanych rozważań jest przedstawienie założeń teoretycznych do pracy badawczej zespołu powołanego na potrzeby realizowanych przez wojewodę podkarpackiego ćwiczeń Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego. Autorzy prezentują podstawy do opracowania metodyki w ramach projektu ukierunkowanego na określenie możliwości i sposobów doskonalenia ćwiczeń organizowanych przez terenową administrację rządową.

Wprowadzenie: Analizy prowadzone przez wspomniany zespół ukierunkowane były na poszukiwanie źródeł wiedzy i informacji związanych z organizacją przez terenową administrację rządową ćwiczeń oraz określenie praktycznej przydatności teorii naukowych w tym zakresie. Zrealizowane prace dotyczyły takich zagadnień szczegółowych jak: określenie podstaw organizacji ćwiczeń z zakresu zarządzania kryzysowego przez terenową administrację rządową,

identyfikacja potrzeb doskonalenia organizacji z zakresu zarządzania kryzysowego przez terenową administrację rządową oraz określenie uwarunkowań i perspektyw doskonalenia organizacji przedmiotowych ćwiczeń. Przyjęte założenia wskazywały na to, że możliwości doskonalenia w przeprowadzaniu ćwiczeń terenowej administracji rządowej województwa podkarpackiego należy szukać w pojawiających się nowych rozwiązaniach organizacyjnych oraz dostępie do narzędzi analizy i oceny efektywności oraz skuteczności ich przygotowywania i przeprowadzania.

Metodologia: Autorzy skupili się na przeglądzie założeń metodologii szkoleń i obowiązujących przepisów prawa oraz dokumentów wykorzystywanych w urzędzie administracji publicznej obsługującym wojewodę oraz organy samorządu województwa podkarpackiego.

Wnioski: Powyższy przegląd utwierdza w przekonaniu, jak ważnym w procesie doskonalenia działań w sytuacjach kryzysowych są ćwiczenia. Odgrywają one kluczową rolę w przygotowaniu lokalnych społeczności na sytuacje awaryjne. Przede wszystkim umożliwiają praktyczne zastosowanie planów kryzysowych, co pozwala na identyfikację ewentualnych luk i obszarów wymagających poprawy. Dzięki opracowaniu naukowego podejścia do organizacji i oceny tych ćwiczeń, oraz wyborze odpowiednich podstaw prawnych i naukowych, działania te można doskonalить. Kolejny etap prac zespołu autorskiego polegać będzie na analizie przeprowadzonych lokalnie ćwiczeń i wyciągnięciu z nich kompleksowych wniosków.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, obronność, zarządzanie kryzysowe, ćwiczenia, badania, administracja

Typ artykułu: doniesienie wstępne

Przyjęty: 10.12.2024; **Zrecenzowany:** 23.12.2024; **Zaakceptowany:** 31.12.2024;

Identyfikatory ORCID autorów: B. Wiśniewski – 0000-0002-0011-7271; A. Czupryński – 0000-0002-0519-4989; J. Ziobro – 0000-0002-7520-4265; K. Kujawa – 0000-0003-3035-0151;

Procentowy wkład merytoryczny: B. Wiśniewski – 25%; A. Czupryński – 25%; J. Ziobro – 25%; K. Kujawa – 25%;

Proszę cytować: SFT Vol. 64 Issue 2, 2024, pp. 128–135, <https://doi.org/10.12845/sft.64.2.2024.8>;

Artykuł udostępniany na licencji CC BY-SA 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>).

Introduction

The notion of “education”, commonly accepted in the security science community, is related to: exploration of the world, preparation for processing of the world, capacity and qualification development processes and development of a creative approach to scientific values [1]. In that context, it is also worth noting that “the purpose of education cannot be limited to personnel preparation (...). Education should prepare people not only for using civilisation, but also for creative participation in its further existence and development” [2]. In the ongoing operations of public administration, it involves professional development, which includes i.a. organising theory and practice sessions. The latter play a particular role in the education process, because they are highly efficient and effective forms of knowledge transfer, which enables preparing the participants for professional responsibilities at an appropriate level.

Purpose of the study

The authors of this study present the initial theoretical assumptions for the methodology of improvement of the field exercises organised by local governmental administration, involving the Police, the State Fire Service, the Border Guard, the Territorial Defence Force, the National Fishing Guard, the Mountain Volunteer Search and Rescue, the Space Research Centre, State Forests, Bieszczadzki National Park and selected units of the National Medical Rescue System in Podkarpackie Voivodship. The scope of practice included operation related to fire fighting in forests and adjacent areas, fighting a terrorist act (connected with chemical and biological hazard), mountain search

Wprowadzenie

Powszechnie akceptowane w środowisku osób zajmującym się naukami o bezpieczeństwie pojęcie „edukacja” związane jest z: poznaniem świata, przygotowaniem do przetwarzania świata, procesami rozwijania sprawności i kwalifikacji oraz pogłębianiem twórczego stosunku do wartości poznawczych [1]. W kontekście powyższego warte podkreślenia jest również to, że „edukacja nie może służyć wyłącznie przygotowaniu kadr (...). Edukacja powinna przygotować ludzi nie tylko do korzystania z cywilizacji, ale także do twórczego uczestnictwa w procesie jej dalszego istnienia i rozwoju” [2]. W bieżącej działalności administracji publicznej jest ona związana z doskonaleniem zawodowym, które obejmuje m.in. organizację zajęć teoretycznych i ćwiczeń. Te ostatnie odgrywają w procesie edukacji szczególną rolę z uwagi na to, że są wysoce skutecznymi i efektywnymi formami przekazywania wiedzy, pozwalającymi przygotować ich uczestników do wykonywania obowiązków zawodowych na odpowiednim poziomie.

Cel pracy

Autorzy w niniejszej pracy prezentują wstępne założenia teoretyczne do metodyki doskonalenia ćwiczeń terenowych organizowanych przez terenową administrację rządową z udziałem przedstawicieli Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Straży Granicznej, Wojsk Obrony Terytorialnej, Państwowej Straży Rybackiej, Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Centrum Badań Kosmicznych, Lasów Państwowych, Bieszczadzkiego Parku Narodowego oraz wybranych jednostek Państwowego Systemu Ratownictwa Medycznego na terenie województwa podkarpackiego. Zakresem ćwiczeń objęto działania związane z gaszeniem

and rescue operations, organisation of accident rescue operations in water areas, protection of critical infrastructure and fighting stored and transferred gas hazards.

Methodological assumptions

To serve their purpose, practice sessions must be subject to assessment and research. This assumption was used during the organisation of the field exercises of local governmental administration of the Podkarpackie Voivodship during the exercise of the Voivodship Crisis Management Team “Coordination of public administration activities in crisis situations in Podkarpackie Voivodship”, “BIESZCZADY 2024”, by appointing the team for the above tasks.

Its work was based on:

- Ordinance no. 232/24 of the Voivode of Podkarpackie of 6 September 2024 on the preparation and process of the exercise of the Voivodship Crisis Management Team “Coordination of public administration activities in crisis situations in Podkarpackie Voivodship”, “BIESZCZADY 2024”;
- Ordinance no. 269/24 of the Voivode of Podkarpackie of 29 October 2024 on the preparation and process of the exercise of the Voivodship Crisis Management Team “Coordination of public administration activities in crisis situations in Podkarpackie Voivodship”, “BIESZCZADY 2024”;
- plan of preparation and process of the exercise of the Voivodship Crisis Management Team “Coordination of public administration activities in crisis situations in Podkarpackie Voivodship”, “BIESZCZADY 2024” (with appendices), approved by the Head of the Security and Crisis Management Department of the Podkarpackie Voivodship Office.

Team work organisation

The team worked in two stages. In the first stage, document review and analysis was completed to verify the initial conclusions. This study focused on the first stage of the task.

The majority of the team had experience from the works of the research groups appointed for the purpose of exercises organised by public administration and participated in the research service “Preparation and organisation of exercises – methodology, methods and implementation”, performed pursuant to the agreement made on 14 December 2022 between the Voivodship Police Headquarters in Opole and the WSB University in Dąbrowa Górnicza.

The basic material for the operations of the team, in addition to the above-mentioned Ordinance, was the study *Doskonalenie organizacji ćwiczeń w Policji* [3], prepared as part of the

pożaru lasu i terenów przyległych, zwalczanie aktu terrorystycznego (połączonego z zagrożeniem chemicznym i biologicznym), działania poszukiwawczo-ratownicze w terenie górskim, organizację działań ratowniczych po wypadku na akwenach, ochronę infrastruktury krytycznej oraz zwalczanie zagrożeń magazynowanego i przesyłanego gazu.

Założenia metodologiczne

Aby ćwiczenia spełniały swoją rolę, muszą podlegać ocenie i badaniom. Takie założenie wykorzystano podczas organizacji ćwiczeń terenowej administracji rządowej województwa podkarpackiego podczas ćwiczenia Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego pt. „Koordynacja działań administracji publicznej w sytuacjach kryzysowych na terenie województwa podkarpackiego” pk. „BIESZCZADY 2024”, powołując do powyższych zadań zespół.

Podstawą jego pracy były:

- zarządzenie nr 232/24 Wojewody Podkarpackiego z dnia 6 września 2024 r. w sprawie przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego pt. „Koordynacja działań administracji publicznej w sytuacjach kryzysowych na terenie województwa podkarpackiego” pk. „BIESZCZADY 2024”;
- zarządzenie nr 269/24 Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 października 2024 r. w sprawie przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego pt. „Koordynacja działań administracji publicznej w sytuacjach kryzysowych na terenie województwa podkarpackiego” pk. „BIESZCZADY 2024”;
- plan przygotowania i przeprowadzenia badań podczas ćwiczenia Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego pt. „Koordynacja działań administracji publicznej w sytuacjach kryzysowych na terenie województwa podkarpackiego” pk. „BIESZCZADY 2024” (wraz z załącznikami) zatwierdzony przez Dyrektora Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego.

Organizacja pracy zespołu

Prace zespołu przebiegały dwuetapowo. W pierwszym dokonano przeglądu i analizy przekazanych dokumentów, a w drugim zaplanowano obserwację ćwiczenia, pozwalającą zweryfikować wstępne wnioski. W niniejszej pracy skupiono się na pierwszym etapie tego zadania.

Większość składu zespołu legitymowała się doświadczeniem w pracach grup badawczych powoływanych na potrzeby ćwiczeń organizowanych przez administrację publiczną oraz uczestniczyło w wykonaniu usługi badawczej pt. „Przygotowanie i organizacja ćwiczeń – metodologia, metodyka, implementacja”, zrealizowanej na podstawie porozumienia zawartego 14 grudnia 2022 roku pomiędzy Komendą Wojewódzką Policji w Opolu a Akademią WSB z siedzibą w Dąbrowie Górniczej.

above-mentioned research service. The purpose of this study was to expand the scientific knowledge on the organisation of exercises of national security system components and its practical use by the Police. During the works on the text, it was included that exercises enable not only improving procedures, but also implementing innovative solutions for complex and sometimes hardly predictable hypothetical situations. The team analysed the studies related to Police training. That enabled stating that scientific and popular science studies present the results of inquiries with proper didactical and methodological basis, sometimes difficult to implement due to their diverse nature, often binary.

To complete the tasks assigned to the team, it was assumed that:

- research are activities aimed at examining something by means of scientific analysis [4];
- exercise is a set of actions performed and repeated to master specific skills, acquire abilities in specific field [4];
- organisation is such cooperation of parts that contributes to the success of the whole [5];
- options are capabilities to act and achieve specific effects that reside in something and show under favourable conditions [4];
- scope is the limit of the extent of a specific phenomenon, activity, fact and/or field, sphere included in these limits [4];
- improvement is making something better, acquiring higher skills in a specific field [4];
- local governmental administration is administration including the voivodship office and integrated governmental administration in the voivodship [6], under supervision of the locally competent voivode.

The assumed objective was to determine the options and scope of improvement of exercises organised by local governmental administration of Podkarpackie Voivodeship.

It was assumed that the above objective would be achievable by solving research problems in the form of open-ended questions, i.e.:

- what determines the organisation of crisis management exercises by local governmental administration?
- what are the organisation improvement needs related to crisis management by local governmental administration?
- how to rationalise the organisation of crisis management exercises by local governmental administration?

Considering the above, it was assumed that the subject of research would be the organisation process of exercises prepared and conducted by public administration of Podkarpackie Voivodeship in the context of improvement.

Considering the team work time limitations, it was concluded that the optimum research methods in use will be: analysis, observation and inductive inference. That conclusion was made, because:

- the analysis consisting in the decomposition of the whole into component parts or extraction of individual components of the whole to examine the whole by examining the individual parts [7] enabled identifying the scope of undertakings contributing to the improvement of the organisation of exercises;
- observation is a method used for careful and purposeful

Materiałem bazowym dla działalności zespołu, oprócz przywołanego wcześniej zarządzenia, było opracowanie pt. *Doskonale organizacja ćwiczeń w Policji* [3], powstałe w ramach przywołanej powyżej usługi badawczej. Celem tego opracowania było poszerzenie wiedzy naukowej w zakresie dotyczącym organizacji ćwiczeń elementów systemu bezpieczeństwa państwa oraz jej praktyczne wykorzystanie w Policji. Podczas prac nad tekstem uwzględniono to, że w ćwiczeniach można doskonalić nie tylko procedury działania, ale również implementować innowacyjne rozwiązania dla złożonych, niekiedy trudnych do przewidzenia, hipotetycznych sytuacji. Zespół dokonał analizy opracowań odnoszących się do szkolenia Policji. Pozwoliła ona stwierdzić, że w opracowaniach o charakterze naukowym i popularnonaukowym prezentuje się wyniki dociekań mające swoje właściwe podstawy dydaktyczne i metodyczne, ale o charakterze niekiedy trudnym do zaimplementowania z uwagi na ich różnorodny, często binarny charakter.

Na potrzeby realizacji zadań powierzonych zespołowi przyjęto, że:

- badania to czynności mające na celu poznanie czegoś za pomocą analizy naukowej [4];
- ćwiczenie to zespół czynności wykonywanych i powtarzanych w celu opanowania jakichś umiejętności, nabywania sprawności w jakiejś dziedzinie [4];
- organizacja to takie współdziałanie części, które przyczynia się do powodzenia całości [5];
- możliwości to tkwiąca w czymś i ujawniająca się w sprzyjających warunkach zdolność do działania i osiągnięcia jakichś efektów [4];
- zakres to granica zasięgu jakiegoś zjawiska, działania, faktu oraz/lub dziedzina, sfera objęta tymi granicami [4];
- doskonalenie to czynienie czegoś coraz lepszym, zdobywanie coraz większych umiejętności w jakiejś dziedzinie [4];
- terenowa administracja rządowa to administracja, w skład której wchodzi urząd wojewódzki oraz zespolona administracja rządowa w województwie [6] pozostająca pod zwierzchnictwem właściwego terytorialnie wojewody.

Za cel prac przyjęto określenie możliwości i zakresu doskonalenia ćwiczeń organizowanych przez terenową administrację rządową województwa podkarpackiego.

Żałono, że powyższy cel będzie możliwy do osiągnięcia poprzez rozwiązanie problemów badawczych, którym nadano formę pytań otwartych, tj.:

- co determinuje organizację ćwiczeń z zakresu zarządzania kryzysowego przez terenową administrację rządową?
- jakie są potrzeby doskonalenia organizacji ćwiczeń z zakresu zarządzania kryzysowego przez terenową administrację rządową?
- jak zracjonalizować organizację ćwiczeń z zakresu zarządzania kryzysowego przez terenową administrację rządową?

Uwzględniając powyższe, przyjęto, że przedmiotem badań będzie proces organizacji ćwiczeń przygotowywanych i prowadzonych przez administrację publiczną województwa podkarpackiego w kontekście jego doskonalenia.

Zdając sobie sprawę z ograniczeń czasowych pracy zespołu uznano, że optymalnymi metodami badawczymi zastosowanymi przez nią będą: analiza, obserwacja oraz wnioskowanie indukcyjne. Zdecydowano o tym, ponieważ:

scientific perception that enables confirming or denying the results of theoretical research [8] related to the improvement of organisation of exercises;

- inductive inference, in which general assertions are derived from detailed information [9], leads to generalisations and conclusions on the options and scope of improvement of organisation of exercises by the local governmental administration of Podkarpackie Voivodship.

Considering the above-presented assumptions and that scientific research is a multi-stage process, which consists of the set of research actions that should ensure a relatively complete and objective examination and explanation of interesting phenomena [10], the decision was made to conduct research in the following stages [11]:

- design of research,
- completion of research,
- analysis of research and preparation of the report and disclosure of results.

The formulation method of research problems and the purpose of research required the assumption of subject and time restrictions. The former were related to the use of publicly available regulations, documents as of 1 September 2024. The latter, however, only with the time of preparation, organisation and completion of the exercise of the Voivodship Crisis Management Team “Coordination of public administration activities in crisis situations in Podkarpackie Voivodship”, “BIESZCZADY 2024”.

- analiza polegająca na dekompozycji całości na części składowe lub wyodrębnianiu poszczególnych elementów całości w celu poznania całości dzięki poznaniu poszczególnych części [7] pozwala na identyfikację zakresu przedsięwzięć składających się na doskonalenie organizacji ćwiczeń;
- obserwacja jest metodą stosowaną do uważnego i celowego postrzegania naukowego pozwalającego na potwierdzenie lub zaprzeczenie wyników pozyskanych w ramach badań teoretycznych [8] dotyczących doskonalenia organizacji ćwiczeń;
- wnioskowanie indukcyjne, w którym twierdzenia ogólne wywodzą się ze szczegółowych informacji [9], doprowadzi do sformułowania uogólnień i wniosków dotyczących możliwości i zakresu doskonalenia organizacji ćwiczeń przeprowadzanych przez terenową administrację rządową województwa podkarpackiego.

Mając na uwadze przedstawione do tej pory założenia oraz to, że badanie naukowe jest procesem wieloetapowym, składającym się z zespołu czynności badawczych, które winny zapewnić relatywnie pełne i obiektywne poznanie oraz wyjaśnienie interesujących badacza zjawisk [10] uznano, iż należy je przeprowadzić w następujących etapach [11]:

- projektowanie badań,
- wykonanie badań,
- analiza badań oraz opracowanie raportu i udostępnienie wyników.

Sposób sformułowania problemów badawczych oraz celu badań wymagał przyjęcia ograniczeń przedmiotowych i czasowych. Te pierwsze związane były z wykorzystaniem powszechnie dostępnych przepisów prawa, dokumentów według stanu na dzień 1 września 2024 roku. Natomiast drugie – wyłącznie z czasem przygotowania, organizowania i przeprowadzenia ćwiczenia Wojewódzkiego Zespołu Zarządzania Kryzysowego pt. „Koordynacja działań administracji publicznej w sytuacjach kryzysowych na terenie województwa podkarpackiego” pt. „BIESZCZADY 2024”.

Legal bases and literature constituting the basis for preparing the exercise programme

The local governmental administration and the local government hold studies that may be used as guides to the preparation and completion of exercises. They are related to two activity areas of public administration, such as: crisis management and defence preparations.

The subject of crisis management is addressed by two studies: *Metodyka organizacji krajowych ćwiczeń zarządzania kryzysowego* [12] and *Metodologia przygotowania i prowadzenia ćwiczeń oraz szkoleń z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej i zarządzania kryzysowego dla kadry kierowniczej instytucji, sztabów i służb w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych* [13].

The former was prepared in 2019 by the Government Centre for Security. Its purpose was to organise knowledge and identify the exercise organisation process. The document presents the components required to improve the capabilities of commanders,

Podstawy prawne i literatura stanowiące podstawę do opracowania programu ćwiczeń

Terenowa administracja rządowa oraz samorząd terytorialny dysponuje opracowaniami mogącymi służyć jako poradniki do przygotowania i prowadzenia ćwiczeń. Dotyczą one dwóch obszarów aktywności administracji publicznej, jakimi są: zarządzanie kryzysowe i przygotowania obronne.

Do tematu zarządzania kryzysowego odnoszą się dwa opracowania: *Metodyka organizacji krajowych ćwiczeń zarządzania kryzysowego* [12] oraz *Metodologia przygotowania i prowadzenia ćwiczeń oraz szkoleń z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej i zarządzania kryzysowego dla kadry kierowniczej instytucji, sztabów i służb w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych* [13].

Pierwsza z wymienionych publikacji została opracowana w 2019 r. przez Rządowe Centrum Bezpieczeństwa. Jej celem było uporządkowanie wiedzy oraz wskazanie procesu organizacji ćwiczeń. Dokument przedstawia niezbędne elementy do

officers and personnel in crisis situations. The study is based on good practices for strategic, operational and tactical exercises pursuant to the National Crisis Management Plan and the National Critical Infrastructure Protection Programme.

In turn, the study *Metodologia przygotowania i prowadzenia ćwiczeń oraz szkoleń w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej i zarządzania kryzysowego dla kadry kierowniczej instytucji, sztabów i służb w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych*, prepared in 2013 by the Rescue and Civil Defence Department of the Ministry of Internal Affairs is based on the experience of domestic and allied exercises, as well as cooperation with the Polish Armed Forces and civilian institutions. The methodology was created using two key documents governing the training of the Polish Armed Forces and critical infrastructure protection and crisis management training methodology of the Ministry of Internal Affairs, which enabled integrating the civilian and military approaches.

The two studies referred to present a similar approach to presentation of the exercise organisation process, in particular in the context of classification by purpose, scale and location. They are focused on key components related to the preparation and completion of exercises, while emphasising their importance for effective crisis management. The main difference between them is that the study of 2013 is more detailed and more focused on the role of the management, which plays a key function in the supervision of the exercise preparation and completion process, which proves a more practical approach. Above all, however, that text is more functional, because it includes appendices that facilitate the organisation and completion of exercises, making it a useful tool in practical applications.

In the field of defence preparation, two documents are worth noting – recommendations in *Przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń obronnych* [14] and *Zalecenia Wojewody Podkarpackiego z dnia 18 stycznia 2023 r. dotyczące tematyki i sposobu prowadzenia ćwiczeń obronnych na terenie województwa podkarpackiego* [15].

The two studies are based on the provisions of the Regulation of the Council of Ministers of 31 October 2022 on defence training (Journal of Laws 2022, item 2348) [16]. They include guidelines related to the target audience, forms, purposes, subjects, completion methods, funding and reporting of exercises. The two documents have synthetic content and guide character.

Considering the advantages and disadvantages of the above-mentioned documents, it seems reasonable, during the preparation and completion of crisis management and defence exercises, to refer to scientific studies in the field.

Conclusions

The organisation of exercises is part of organised activities, understood as organised activity of people (institutions) aimed at the achievement of a common objective. A feature of organised activities is the need to improve them, of which the essence is

doskonalenia umiejętności dowódców, funkcjonariuszy i pracowników w sytuacjach kryzysowych. Opracowanie opiera się na dobrych praktykach z zakresu ćwiczeń strategicznych, operacyjnych i taktycznych zgodnie z Krajowym Planem Zarządzania Kryzysowego i Narodowym Programem Ochrony Infrastruktury Krytycznej.

Z kolei praca pt. *Metodologia przygotowania i prowadzenia ćwiczeń oraz szkoleń w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej i zarządzania kryzysowego dla kadry kierowniczej instytucji, sztabów i służb w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych*, przygotowana w 2013 r. przez Departament Ratownictwa i Ochrony Ludności w Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, opiera się na doświadczeniach z ćwiczeń krajowych oraz sojuszniczych, a także na współpracy z Siłami Zbrojnymi RP i instytucjami cywilnymi. Przy tworzeniu metodyki wykorzystano dwa kluczowe dokumenty regulujące szkolenie w Siłach Zbrojnych RP oraz metodologię szkoleń z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej i zarządzania kryzysowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, co pozwoliło zintegrować podejścia cywilne i wojskowe.

Oba przywołane opracowania prezentują zbliżone podejście do przedstawienia procesu organizacji ćwiczeń, zwłaszcza w kontekście ich klasyfikacji według celu, skali i miejsca. Koncentrują się na kluczowych elementach związanych z przygotowaniem oraz przeprowadzeniem ćwiczeń, podkreślając ich znaczenie dla efektywnego zarządzania kryzysowego. Główna różnica między nimi polega na tym, że opracowanie z 2013 r. jest bardziej szczegółowe i kładzie większy nacisk na rolę kierownictwa, które odgrywa kluczową funkcję w nadzorowaniu procesu przygotowania oraz realizacji ćwiczeń, co wskazuje na bardziej praktyczne podejście. Przede wszystkim jednak tekst ten jest bardziej funkcjonalny, ponieważ zawiera załączniki, które ułatwiają organizację i prowadzenie ćwiczeń, co czyni go narzędziem użytecznym w praktycznych zastosowaniach.

W obszarze przygotowania obronnego warto zwrócić uwagę na dwa dokumenty – zalecenia: *Przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń obronnych* [14] oraz *Zalecenia Wojewody Podkarpackiego z dnia 18 stycznia 2023 r. dotyczące tematyki i sposobu prowadzenia ćwiczeń obronnych na terenie województwa podkarpackiego* [15].

Oba opracowania powstały w oparciu o zapisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 października 2022 r. w sprawie szkolenia obronnego (Dz.U. 2022 poz. 2348) [16]. Zawierają one wskazówki dotyczące grona ich adresatów, form i celów oraz tematyki ćwiczeń, sposobów ich prowadzenia, finansowania oraz sprawozdawczości. Oba dokumenty są syntetyczne w swej treści i posiadają częściowo charakter poradnikowy.

Uwzględniając zalety i wady wyżej wymienionych dokumentów, wydaje się celowe – w trakcie przygotowania i prowadzenia ćwiczeń z zarządzania kryzysowego i obronności – sięganie po opracowania naukowe z tego zakresu.

Podsumowanie

Organizacja ćwiczeń jest przejawem działań zorganizowanych, rozumianych jako uporządkowana aktywność ludzi (instytucji) skierowana na osiągnięcie wspólnego celu. Jedną z cech działań zorganizowanych jest potrzeba ich doskonalenia, której istotą jest

“the intensification of the tendencies of social actors to refer to knowledge to gain increased control over the surrounding world in the environment of depersonalised social relationships” [17]. The improvement of the organisation of practices is strictly connected with the process of acquiring highly objectivised knowledge, adjusted to the surroundings and changes occurring in it. The acquisition of knowledge cannot rely on own experience only, but it should include all kinds of undertakings completed as part of professional development; knowledge should be used in practical activity and developing increasingly effective operating procedures [18].

Exercises “(...) enable finding the most appropriate solution to diverse problems, specified by theory (...) and identifying new problems that require conclusion in theory or re-examination in practice (...). The conclusions from exercise experience significantly contribute to the development of theoretical conceptions, which in turn contribute to the improvement of practical solutions” [19].

The considerations presented prove the need for improving crisis management exercises. They are the most efficient way to prepare their organisers and local communities to respond to emergencies. They are also a highly efficient way to check the professional level of crisis management plans that enable determining their areas to rationalise. The next stage of work of the team was to formulate general conclusions, which in assumptions may contribute to the higher level of organisation of the subject exercises.

„nasilenie się tendencji aktorów społecznych do odwoływania się do wiedzy, by w środowisku odpersonalizowanych stosunków społecznych zdobywać coraz większą kontrolę nad otaczającym ich światem” [17]. Doskonalenie organizacji ćwiczeń pozostaje w ścisłym związku z procesem zdobywania wysoce zobiektywizowanej wiedzy, dostosowanym do otoczenia i zachodzących w nim zmian. Nie może się to jednak wyłącznie opierać na podstawie własnych doświadczeń, lecz również na wszelkiego rodzaju przedsięwzięciach zrealizowanych w ramach doskonalenia zawodowego; wiedza powinna być wykorzystywana w praktycznym działaniu i wypracowywaniu coraz bardziej skutecznych procedur działania [18].

Ćwiczenia „(...) umożliwiają znalezienie najwłaściwszego rozwiązania różnorodnych problemów, wysuwanych przez teorię (...) oraz wyłanianie nowych problemów, wymagających rozstrzygnięcia teoretycznego lub ponownego zbadania w praktyce (...). Wnioski z doświadczeń ćwiczebnych w poważnym stopniu przyczyniają się do rozwoju koncepcji teoretycznych, a te z kolei – do doskonalenia rozwiązań praktycznych” [19].

Zaprezentowane rozważania dowodzą potrzeby doskonalenia ćwiczeń z zakresu zarządzania kryzysowego. Są one bowiem najskuteczniejszą formą przygotowania ich organizatorów i społeczności lokalnych do przeciwstawienia się sytuacjom awaryjnym. Są również wysoce efektywnym sposobem sprawdzania poziomu profesjonalności planów zarządzania kryzysowego, umożliwiającym także określenie obszarów ich racjonalizacji. Kolejnym etapem pracy zespołu będzie wypracowanie wniosków natury ogólnej, co w założeniach może przyczynić się do podniesienia poziomu organizacji wspomnianych ćwiczeń.

Literature / Literatura

- [1] Andrzejczak A., *Projektowanie i realizacja szkoleń*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2010.
- [2] Kupisiewicz Cz., *Podstawy dydaktyki*, WSiP, Warszawa 2005.
- [3] *Doskonalenie organizacji ćwiczeń w Policji*, B. Wiśniewski, A. Czupryński (red.), Akademia WSB, Dąbrowa Górnicza 2023.
- [4] *Wielki słownik języka polskiego*, S. Dubisz (red.), Tom A-G, Warszawa 2018.
- [5] Kotarbiński T., *Traktat o dobrej robocie*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1982.
- [6] *Prawniczy słownik wyrazów trudnych*, J. Boć (red.), Kolonia Limited, Łódź 2005.
- [7] Podgórski R., *Metodologia badań socjologicznych. Kompendium wiedzy metodologicznej dla studentów*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz–Olsztyn 2007.
- [8] Pieter J., *Ogólna metodologia pracy naukowej*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1967.
- [9] Cieślarczyk M., *Teoretyczne i metodologiczne podstawy badania problemów bezpieczeństwa i obronności państwa*, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce 2009.
- [10] Kuc B.R., Ścibiorek Z., *Podstawy metodologiczne nauk o bezpieczeństwie*, Wyd. Menedżerskie PTM, Warszawa 2013.
- [11] Szreder M., *Metody i techniki sondażowych badań opinii*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2004.
- [12] *Metodyka organizacji krajowych ćwiczeń zarządzania kryzysowego*, Warszawa 2019.
- [13] *Metodologia przygotowania i prowadzenia ćwiczeń oraz szkoleń z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej i zarządzania kryzysowego dla kadry kierowniczej instytucji, sztabów i służb w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych*, Warszawa 2013.
- [14] *Zalecenia „Przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń obronnych”*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 2023.
- [15] *Zalecenia Wojewody Podkarpackiego z dnia 18 stycznia 2023 r. dotyczące tematyki i sposobu prowadzenia ćwiczeń obronnych na terenie województwa podkarpackiego*, Podkarpacki Urząd Wojewódzki, Rzeszów 2023.
- [16] *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 października 2022 r. w sprawie szkolenia obronnego (Dz.U. 2022 poz. 2348)*.
- [17] *Słownik socjologii i nauk społecznych*, G. Marshall (red.), PWN, Warszawa 2008.
- [18] *Analiza i ocena prawno-organizacyjnych możliwości zwiększenia efektywności działania Straży Granicznej w sytuacjach kryzysowych*, projekt badawczy, Bielsko-Biała 2012.
- [19] Nożko K., *Zagadnienia współczesnej sztuki wojennej*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 1973.
- [20] Prońko J., *Potrzeby i możliwości doskonalenia działań*

- zorganizowanych, w: *Racjonalizacja zarządzania jednolitymi formacjami umundurowanymi odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo wewnętrzne*, B. Wiśniewski (red.), Warszawa 2017.
- [21] Rysz S.J., Ziobro J., *Znaczenie ćwiczeń w procesie zapewniania bezpieczeństwa wewnętrznego w: Rola i zadania administracji publicznej w zarządzaniu bezpieczeństwem w Polsce*, J. Kisielnicki, T. Płusa, S. Rysz, J.B. Rajchel, K. Rajchel (red.), Rzeszów 2017.
- [22] Wiśniewski B., G.S. Sander, *Zagrożenie, kryzys i sytuacja kryzysowa – jako uwarunkowania życia współczesnego człowieka*, BITP Vol. 41 Issue 1, 2016, pp. 13–18.
- [23] Ziobro J., *Rola oraz znaczenie ćwiczeń w procesie zarządzania podmiotami odpowiedzialnymi za zapewnianie bezpieczeństwa wewnętrznego w wymiarze mikro i makro*, w: *Racjonalizacja zarządzania jednolitymi formacjami umundurowanymi odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo wewnętrzne*, B. Wiśniewski, T. Zwęgliński (red.), Tom IV, SGSP, Warszawa 2019.
- [24] Zwęgliński T., *Poznawcze problemy ewaluacji ćwiczeń ochrony ludności*, Akademia Pożarnicza, Warszawa 2023.
- [25] Falecki J., *Organizacja gier decyzyjnych w zarządzaniu kryzysowym*, Wyższa Szkoła Humanitas, Sosnowiec 2015.
- [26] *Funkcjonalizacja organizacji ćwiczeń w Policji*, B. Wiśniewski, A. Czupryński, R. Kochańczyk (red.), Akademia WSB (w przygotowaniu).
- [27] Justyński K., *Racjonalizacja działań Policji w warunkach zagrożeń i zdarzeń nadzwyczajnych*, rozprawa doktorska, Wrocław 2019.
- [28] *Metodyka ćwiczeń podsystemu niemilitarnego w systemie obronnym RP. Teoria i praktyka*, W. Kitler (red.), Towarzystwo Wiedzy Obronnej, Warszawa 2024.
- [29] *Metodyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń podsystemu niemilitarnego w systemie obronnym RP*, W. Kitler (red.), Towarzystwo Wiedzy Obronnej, Warszawa 2006.
- [30] Nowak E., *Treningi i ćwiczenia sztabowe z zespołami zarządzania kryzysowego (Województwo. Powiat. Gmina)*, Warszawa 2022.

PROF. BERNARD WIŚNIEWSKI, D.SC. ENG. – Head of the Security Sciences Research Methodology Centre at the WSB University in Dąbrowa Górnicza. His interests are related to: security methodology, national internal security, crisis management and defence preparations of public administration. He is the author of more than 200 studies published in Poland and several other countries.

ANDRZEJ CZUPRYŃSKI, D.SC., UNIVERSITY PROFESSOR – Deputy Head of the Security Sciences Research Methodology Centre at the WSB University in Dąbrowa Górnicza. His field of research, didactic and publishing interest is security research methodology, security theory, security systems, peace and conflict studies.

JAN ZIOBRO, PH.D. ENG. – assistant professor at the Faculty of Internal Security (Institute of Social Sciences), Jan Grodek State University in Sanok, Deputy Head of the Security and Crisis Management Department of the Podkarpacie Voivodeship Office. Retired Fire Officer, graduate of Fire University and Warsaw University of Technology, Ph.D. graduate in the field of security sciences from the Faculty of Internal Security of the Police Academy in Szczytno. Participant, organiser and commander of many rescue operations and exercises, domestically and abroad. Author of publications in the field of: public security, civil defence, crisis management, fire protection and rescue.

KAROL KUJAWA, PH.D. – security analyst in the EU, Middle East and Balkans. Fellow and lecturer at several foreign universities (in the USA, Turkey, Germany, France), author and co-author of more than 100 articles, as well as author and co-editor of many books. Expert at the government research institution, the Polish National Science Academy, and Slovak Research and Development Agency. He also conducted more than 50 international research projects. At present, he is assistant professor at the WSB University in Dąbrowa Górnicza. In addition, he is coordinator at the Security Sciences Research Methodology Centre at the WSB University in Kraków.

PROF. DR HAB. INŻ. BERNARD WIŚNIEWSKI – dyrektor Centrum Metodologii Badań w Naukach o Bezpieczeństwie Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej. Jego zainteresowania dotyczą: metodologii bezpieczeństwa, bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, zarządzania kryzysowego oraz przygotowań obronnych administracji publicznej. Jest autorem ponad dwustu publikacji wydanych w Polsce i kilkunastu innych krajach.

DR HAB. ANDRZEJ CZUPRYŃSKI, PROF. UCZELNI – zastępca Dyrektora Centrum Metodologii Badań w Naukach o Bezpieczeństwie Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej. Jego obszarem zainteresowania badawczego i dydaktycznego oraz publicystycznego jest metodologia i metodyka badań bezpieczeństwa, teoria bezpieczeństwa, systemy bezpieczeństwa, polemologia i irenologia.

DR INŻ. JAN ZIOBRO – adiunkt w Zakładzie Bezpieczeństwa Wewnętrznego (Instytut Nauk Społecznych), Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku, zastępca dyrektora Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego w Podkarpackim Urzędzie Wojewódzkim. Emerytowany oficer pożarnictwa, absolwent SGSP oraz Politechniki Warszawskiej. Doktorat w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie uzyskał na Wydziale Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie. Uczestnik, organizator i dowódca wielu akcji ratowniczych oraz ćwiczeń w kraju i za granicą. Autor publikacji z zakresu: bezpieczeństwa powszechnego, ochrony ludności, zarządzania kryzysowego, ochrony przeciwpożarowej, ratownictwa.

DR KAROL KUJAWA – analityk ds. bezpieczeństwa w UE, w regionie Bliskiego Wschodu oraz na Bałkanach. Stypendysta i wykładowca na wielu zagranicznych uczelniach (w USA, Turcji, Niemczech, Francji), autor i współautor ponad 100 artykułów, a także autor i współredaktor wielu książek. Ekspert w rządowej instytucji badawczej – Narodowej Agencji Nauki w Polsce i Słowackiej Agencji Badań i Rozwoju (SRDA). Prowadził również ponad 50 międzynarodowych projektów badawczych. Obecnie jest adiunktem na WSB w Dąbrowie Górniczej. Ponadto pełni funkcję koordynatora Centrum Metodologii Badań w Naukach o Bezpieczeństwie Akademii WSB w Krakowie.